

proveïda de terminació aragonesa per anar en un text escrit en aragonès (perquè a Granada l'entenguessin millor), veiem per un missatge de 1405 dirigit al rei de Granada, que hi havia *collerats* refugiats en terra granadina junts amb els almugàvers moros: «sí durant la dita paz alguns almogàvers o *collorados* de la senyoria de vos, dito rey de Granada, entrarán en la senyoria de Nòs --- e aquelles sen levarán en Granada» (*BABL* IV, 360); de tota manera la intervenció de la pronúncia morisca està reflectida ací per la típi-

ca assimilació mossàrab *o-e* > *o-o*. Chabàs, coment. a JRoig, porta el mot *collera*, del qual això és inseparable, en *crim de collera*, en un doc. val. de 1428 i en els Furs de València, amb l'aclariment «o de plagi», o sigui 'de robatori' (en particular 'crim de robar esclaus'), i els Furs parlen juntament portant catius a terra de sarraïns, ço que confirma l'atribució als moriscos mal sotmesos que contínuament passaven gent a l'Àfrica. D'aquest conjunt trec la impressió que tant *collera* com *cullerats* són termes d'antecedents moriscos —àrabs i mossàrabs— i que per tant *qule(i)rât* té totes les probabilitats de ser simplement un plural àrabic en -ât del femení *qulläira* (> *collera*) (cf. *els escamots* aplicat a cada un dels membres dels escamots d'extremistes, *els maquis* aplicat als membres dels qui es refugiaven en el *maquis*, *les esquadres* aplicat a cada un dels mossos d'esquadra, *un gendarme*, etc.); l'origen morisco-mossàrab dóna compte de la vacil·lació *o/ü* en *cullerat* (*co-*) i en *collera*.

Aquesta paraula mossàr. *qullaira* seria probablement el ll. COLLARIA plural del ll. COLLARE, COLLARIUM, documentat com a nom vulgar (Plaute, Varró, Priscia, glossaris) del collar que uneix o subjecta homes, gossos, bous, etc. (particularment l'argolla que endogala l'esclau), amb el sentit, doncs, de 'unions, bandades de (moriscos) revoltosos o suspectes d'aplegar-se per a una revol'ta'. Ni Chabàs ni Spitzer (*Kat. Etym.*, 12) ni *AlcM* no donaren una bona explicació etim., per bé que tots ells pensen bé en un derivat directe o indirecte de COLLUM; la definició d'*AlcM* 'criminal que anava en colla amb altres' és defectuosa també, si bé ja es crema més si ens recordem de l'etimologia de *colla* (infra).

*Colleri*. *Collero*. Ribag. *escollerau* «que lleva el cuello muy al aire, sin ropa»: «vas molt *escollerau!*», Benasc (Ferraz, 55). *Coloy*n sembla significar quelcom molt semblant a *coll* en les *VidesR*, veg. el glossari d'aquestes, on probablement cal atenuar les reserves que s'hi fan a aquesta derivació tenint en compte el santand. *coloñio* (dissim. de *colloñio*) 'haz de leña que puede llevarse al cuello' (*DCEC* I, 856b).

*Collejar* 'fer grans i afectats moviments de cap i coll, les dones coquetes, per cridar l'atenció': «qui, quan se mostren, *collegen* / e cabegen pus que serp», Eiximenis, *Dones*, versos no prosificats (I, v. 18; *EntreDL* I, pp. 166, 170), «Terç de Isaïes / legint, veuries / Déu què promet / hon se permet / <que> elles <les dones> *collegen* / e senyoregen: / ses charperies, / quinquilleries, / qui les consent, / sa part ne

sent / ---», JRoig (*Spill*, 7133).

*Collar* [1316, i Eiximenis, Metge, etc.], «lo collar de la camisa: collare», «COSES DE DONES: *collar* de or o manilles: monile, torques», «los coxins o *collars* que lo bestiar té en lo coll llaurant o carreiant», OPou (*TbPu.*, 305, 82); en els Pirineus aplicat especialment a l'ansí del jou («les collars», Cardós i V. Ferrera, 1932-5), i al collar de pues per defensar dels ullals del llop la gola del ca ramader: «carlanca: *si has de puyá-los a la montanya pósa-les collás als cans*», Benasc (Ferraz, 41). *Acollarat* 'tudó' (com cast. *paloma collarada*) en el valencià de Vallada (on hi ha un *Pou dels Acollarats*, en aquelles seques i boscoses serres, 1962). *Collari* [1493] val. 'peça de vestir dels capellans', MGadea (*T. del Xè* III, 133); *collarina*. *Collanet*. *Collana* Alguer (*AlcM*) és mot italià, no pas català, sense tal «canvi de sufix». *Collaret* [1461]. *Collut* 'de coll gros'.

*Descollar* 'sobresortir' castellanisme. *Descollar*. *Encollar* 'ficar un objecte en el coll de la matriu, per tal d'avortar': «per avortar / --- / fan-s'i empastes / e mil desastres, / ballesta *encollen* / perquè s'afollen», JRoig (*Spill*, 8933); acoblat a tort per *AlcM* amb *encollar* 'collar' com si fos 'parar la ballesta' (ajuntar amb *encollar* 'ficar en el coll', *AlcM* I). *Encollerat*. *Encolletar*. *Escollat*; *escollar*.<sup>3</sup>

*Degollar* 'tallar el coll' [S. XIII], del ll. DECOLLARE id., d'on provenen també l'oc. i el port. *degolar*, cast. *degollar*, it. *decollare*, amb la regular sonorització, en aquells, de la -c- entre vocals: en català és ja freqüent en el S. XIII (Desclot, Jaume I, Llull, *CostTort*.); *degollat*, *degollant*, *degollador* [indret per on degollen un animal', c. 1500, Díez; «PARTS DEL COS --- lo degollador: jugulum», OPou, *TbPu.*, 248]; *degolla* [1580; a Benasc 'acte de degollar un cap de bestiar trobat fora de l'empru' al a. 1446, 1581, si bé el que lleigeix en aquestes dates en les còpies més tardanes del *Lucero* de l'ajuntament benasquès és la forma acastellanada *degiüella*, no conforme a la fonètica local]; *degoller*; *degollaci* [1388], forma mig-sàvia provinent del nominatiu llatí *decollatio*; *degollació*; *degollada*; *degolladissa*; *degolladura*; *degollament* [1443]. En forma culta *decollació*.

CPT.: *Collalba*. *Collamp*. *Collblau* 'la mena més grossa d'ànec salvatge' (Prat de Llobregat, 1932); *colldoble* 'una altra mena d'ànec de pas' (ib.). *Collcane*. *Collcurt*.

*Colldejou* de cap manera no és «segur» (*AlcM*) que no contingui *jou* JUGUM, car és evident que les llatinitzacions tardanes *Collum Jovis* són fantasies absurdes de notari erudit que es recorda de Júpiter, i *Collo Juvino* (858 i 954) són meres variacions que dóna el notari a *Coll-de-jou* (com si diguéssim 'coll jouenc') i reflecteixen ja la forma moderna; que es tracti de JUGUM 'cim' d'acord amb la *ó* del nom actual i amb la forma de la famosa Mola de Colldejou (que ha donat nom al poble), és ben probable, per més que ho neguin gent que no coneix el país, com Aebischer o Moll.

*Collferro*. *Collportar* < fr. *colporter*. *Colltombar*.